
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קיימות, סביבה וקהילה בעבודה סוציאלית - 3379

תאריך עדכון אחרון 26-10-2022

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: עבודה סוציאלית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר איתי גרינשפן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: itaygree@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: חמישי, 14:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

העולם שבו אנו חיים הוא תוצר של תהליכים בסביבה הטבעית, של מהפכות אנושיות ושל היחסים ביניהם. תהליכים אולם מובילים בני האדם, ובראשם העיור והתיעוש, גרמו לשחיקה של משאבי הטבע, לזיהום האוויר, הקרקע והמים ולמשבר אקלימי שאמור להטריד את מנוחתם של כולנו. כל אלה מאיימים על עתידו של כדור הארץ ועל עתידה של האנושות כפי שאנו מכירים אותה. עולה השאלה, כיצד אנחנו – כעובדים סוציאליים בקהילה וברשויות הרווחה השונות, כאזרחים, וכאקטיביסטים – יכולים להוביל שינוי חברתי ומהלכים קהילתיים להתמודדות עם משבר האקלים? מהו המקום שלנו להשפיע על רשויות, תושבים, אזרחים וקהילות בהתמודדות עם הבעיות הסביבתיות שבמרחב שלהם? ואיך יוצרים תחושה של אחריות משותפת בין הגורמים הללו לאורך זמן? למה הדרך להתמודדות עם אתגרי הסביבה והאקלים עוברת דרך חיי קהילה, ואיך עושים את זה – בתיאוריה והלכה למעשה? קורס זה יוקדש לשאלות אלה ואחרות, ויביא את חזית הידע והעשייה בתחום הסביבה, האקטיביזם, הקיימות והקהילה מהארץ והעולם לנוכח המשבר הסביבתי ומשבר האקלים. בקורס נראה איך פעילות עירונית ומקומית מסוגים שונים יכולה להשפיע על ההתמודדות עם משבר האקלים ועד כמה עובדים סוציאליים דרך פעולה משותפת ויוזמה מקומית יכולים להשתלב באתגרי השעה לנוכח משברים אלה והשפעתם על האדם, בעיקר אוכלוסיות מוחלשות. הקורס יורכב מהרצאות, דיונים, חומרי קריאה וצפייה, ועבודות חקר של הסטודנטים.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לזהות ולהגדיר מושגים מרכזיים ותיאוריות בתחום הצדק הסביבתי, הצדק החברתי והקיימות
2. להעריך באופן ביקורתי את התיאוריות המרכזיות בתחום
3. לקשר את תחום העבודה הסוציאלית לתחום הסביבה והקיימות ישראל
4. להתנסות במחקר מלווה
5. להטמיע כלים של שיתוף ועבודה קהילתית להתמודדות עם אתגרי משבר האקלים והסביבה.
6. ליישם בשדה / בעבודה את הידע התיאורטי והמודלים שהוצגו

דרישות נוכחות (%) :

השתתפות מלאה (80%)

שיטת ההוראה בקורס: הקורס יורכב מהרצאות, הרצאות אורח, השתתפות שלכם ודיונים בכיתה, חומרי קריאה וצפייה, ועבודות חקר של התלמידים. המפגשים ילוו בסרטונים להמחשת הנושאים שיינתנו לצפייה מוקדמת בבית.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

חלק 1: מבוא, מושגים ורעיונות

מושגי יסוד 1: קיימות, סביבה ועידן האנתרופוקן + SDGs

מושגי יסוד 2: צדק סביבתי, עוני ואוכלוסיות מוחלשות

מושגי יסוד 3: משבר האקלים והשפעותיו על החברה

מושגי יסוד 4: אקטיביזם סביבתי, השתתפות אזרחית והתנועה הסביבתית בישראל

מושגי יסוד 5: סביבה וקהילה: למה הדרך להתמודדות עם משבר האקלים עוברת דרך חיי קהילה

חלק 2: סביבה, קהילה וקיימות הלכה למעשה

בין עוני אנרגטי לצדק אנרגטי: קהילה, מודל זכויות ואוכלוסיות מוחלשות.

קהילות עירוניות מקיימות: פגיעות, עמידות ואקטיביזם עירוני

צדק סביבתי, קהילה ומגדר: על דבורים, העצמה ונשים במרכז סינסילה

חוסן קהילתי והון קהילתי: מודל הטרגזישן, מודל ארץעיר, כלכלה שיתופית, הליכתיות

קהילה מלמטה - יזמות ושותפות תושבים-עירייה: טבע עירוני והקמת פארק נחל זימרי

מודל שת"פ ארצי-מקומי: ועידות האקלים האזוריות + שיתוף ציבור

חומר חובה לקריאה:

1. מבוא: קיימות, סביבה ועידן האנתרופוקן

לין וייט ג'וניור. (1967). השורשים ההיסטוריים של המשבר האקולוגי שלנו. בתוך: מקום למחשבה: מקראה בהגות סביבתית, עמ' 183-188.

דוניץ, דויד. (2016). חינוך טרנספורמטיבי וקיימות: נתיבים ואפשרויות. בתוך א. אבישר (עורכת). אתגר הקיימות: חינוך ואחריות חברתית-סביבתית. בני ברק: הקיבוץ המאוחד.

2. צדק סביבתי עוני ואוכלוסיות מוחלשות

Bullard, R.D. (1990). Environmental racism revisited. in: *Dumping in Dixie: Race, class, and environmental quality* (Ch. 5, pp. 97-112). Boulder, CO: Westview Press.

Agyeman, J., Bullard, R.D., & Evans, B. (2002). Exploring the nexus: Bringing together sustainability, environmental justice and equity. *Space & Polity*, 6 (1), 77-90.

שמואלי, דבורה. (2010). צדק סביבתי במציאות הישראלית. אקולוגיה וסביבה, 3, 36-45.

3. מושגי יסוד: משבר האקלים והשפעתו על החברה

קריגל ק. 2021. ניתוח חברתי של משבר האקלים: האם מתבסס אי-צדק אקלימי ברמה המקומית? אקולוגיה וסביבה 12(1).

ידעיה, אלה. (2022). איך מעבר צודק קשור למשבר האקלים? בלוג שתי"ל. אוכלוסיות פגיעות ומשבר האקלים: תוכנית המאיץ.

4. אקטיביזם סביבתי, השתתפות אזרחית והתנועה הסביבתית בישראל

פירסט, ב' (2018). מאבקים מקומיים. בתוך: ירוקים זועקים: סיפורו של האקטיביזם הסביבתי בישראל (עמ' 69-81).

גריןשפן א' (2015). תהליכי שינוי והתפתחות בתנועה הסביבתית בישראל: מאוריינטציה מדינתית לחברה אזרחית ושותפויות. בטחון סוציאלי, 98, 157-193.

5. סביבה וקהילה: למה הדרך להתמודדות עם משבר האקלים עוברת דרך חיי קהילה?

אתר קהילה מיטיבה <https://www.about.org.meitiva-kehila>.
6. בין עוני אנרגטי לצדק אנרגטי: קהילה, מודל זכויות ואוכלוסיות מוחלשות.

איריס אביעזר ושותפות. אנרגיה קהילתית אנרגיה קהילתית כאמצעי לקידום משק אנרגיה מקיים בישראל.

שיבלי, חנין, טשנר, נעמה, ושפירא, סתיו (2022). עוני אנרגטי בתנאים של שינויי אקלים והשלכותיו על החוסן הקהילתי. קריאות ישראליות, 2, 121-157.

התוכנית האסטרטגית תל אביב יפו: חוסן עירוני.

8. צדק סביבתי, קהילה ומגדר

שירה מייקין (2022) על גגות מזרח ירושלים צצו עשרות כוורות דבורים: זה אפילו עוזר לאקלים. "הארץ".

לובנוב, כ. (2013). תכנון מגדרי וצדק סביבתי בישראל. האגודה לצדק סביבתי.

Perkins, T. (2012). Women's pathways into activism: Rethinking the women's environmental justice narrative in California's San Joaquin Valley. *Organization & Environment*, 25(1), 76-94.

9. תשתיות מקיימות, חוסן קהילתי, הון קהילתי והליכיות

Bergstrand, K. & Mayer, B. (2020). "The community helped me:" Community cohesion and environmental concerns in personal assessments of post-disaster recovery. *Society & Natural Resources*, 33(3), 386-405.

תמיר ארביב ושותפיו. (2021). תשתיות מקיימות לקידום חוסן קהילתי ומוביליות חברתית.

Philip, D. & Reisch, M. (2015). Rethinking social work's interpretation of environmental justice: From local to global. *Social Work Education: The International Journal*, 34, 471-483.

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :

מידע נוסף / הערות: